

Tommi Liimatta

VERTA VALKO- KANKAALLA

Romaani

LIKE

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

Text and data mining prohibited.

Tommi Liimatalta on aiemmin ilmestynyt seuraavat
romaanit Liken julkaisemana:

Tyttönimi (2024)

Hautajaiskengät (2021)

Saaret kuin sisaret (2019)

Autarktis (2017)

Jeppis 2 (2016)

Jeppis (2014)

Rautanaula (2013)

© Tommi Liimatta ja Like Kustannus / Kustannusosakeyhtiö Otava 2026

Like / Kustannusosakeyhtiö Otava
Uudenmaankatu 10, 00120 Helsinki
tuoteturvallisuus@otava.fi

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

ISBN 978-951-1-53569-0

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2026

*Vaikkakaan
meidän armeijaamme ja
meidän lipunkantajaamme
ei ole tarkastanut kukaan
voittoisa sotapäällikkö
on kuitenkin koko viikon
tuntunut siltä että
tarkastus on tapahtunut.*

– Lähdetieto kadonnut

KOTIMAA – Orismäen Citymarketista löydetyn lapsen henkilöllisyys on edelleen arvoitus. Arviolta alle yksivuotias tavattiin perjantaina sulkemisaikaan ostoskärryistä ilman huoltajaa, eikä lasta ole sunnuntaiaamuun mennessä ilmoitettu kadonneeksi. Poliisi vaikenee tutkinnallisista syistä tapauksen yksityiskohdista ja pyytää silminnäkijöitä ottamaan yhteyttä.

I OSA

Toukan potentiaali

Arnon polvelle laskeutui leppäkerttu. Hän rupesi siirtämään sitä poikansa sormelle, mutta viisivuotiaan käsi on hidas komennettava. Hyönteinen avasi peitinsiipensä ja lensi pois.

– Halkesi, Visa ihmetteli polvet pystyssä. Syväkyykky tuli pojalta luontevasti metsässä heti kun pysähdyttiin, maantasa tarjosi kosketeltavaa ja tuoksuteltavaa. Makaava puu oli voitettu puu jota saattoi tutkia latvaa myöten. Sen olivat huomanneet myös muurahaiset ja muut nävertäjät.

– Kesän ensimmäinen leppäkerttu, Arno sanoi ja sormeili lehteä jonka yhteyteen kasvaisi syötäväksi kelpaamaton marja. Nahkeus tätä minutkin houkutti koskettamaan, hän ajatteli ja antoi lehden pudota.

– Me nähtiin se ekana, Visa innostui.

– Niin, meille kesän ensimmäinen. Kyllä leppiksiä näkee näin lämpimän toukokuun puolella... kerran köpötteli heinäkorrella yksi jolla oli lenninsiipi jäänyt kuoren väliin.

– Kuoliko se?

– Ei siipi siitä murru, Arno rauhoitteli vaikkei ollut varma. – Ei takkikaan murru kun helma jää oven väliin, vai murtuuko?

– Milloin leppäkertut menee pois?

– Jos oikein muistan niin leppäkerttu talvehtii. Se menee kylmän ajaksi lämpimään koloon ja ilmestyy keväällä lisääntymään.

– Mitä on lisääntyä, Visa kysyi.

– No, äiti lisääntyi joulukuussa.

– Ei meillä ole kahta äitiä!

– Silloin äiti olisi monistunut, se on eri asia. Lisääntyminen on että synnyttää uuden elämän. Ja muistatko ne kaksi sitruunaperhosta? Ne leikkivät toistensa ympärillä pitkän aikaa, lensivät vierekkäin ja pysähtyivät taas tanssimaan.

– Perhoset tanssi!

– Niiden tanssi oli lisääntymiseen valmistautumista, Arno sanoi olematta taaskaan varma ja nousi varvikosta pystyyn. Polvi ritisi kuin ensimmäinen syysjää. Hän ojensi pojalle kätensä. – Kävellääs eteenpäin, jos vaikka nähdään pupujussikka.

Isä ja poika etenivät tyhjien marjavarpujen luota kalliolle. Graniitin halkeamissa kasvoi sammalta ja iäkäs puukin oli tyvestä pariin metriin sammalessa. Sammal tuntui silitettäessä nukkuvan pedon turkilta.

Kallion laella sijaitseva syväne täyttyi syksyisin ja talvella jäättyi. Onneksi on kuivaa, isä ajatteli: pojalla on vaaleat kangaskengät – *mitä Armi oikein ajatteli ne ostaessaan!* – ja ihmispennun myötäsyntyinen veto sotkuun ja läiskyttelyyn.

Lapsi pursuaa potentiaalia kuin pulska toukka, Arno keksi ja nieli naurahduksensa. *Perhostoukan kovat, harvapiirteiset kasvot. Toukan naamasta ei voi lukea sen mielialaa.* – Tuolla näkyy maja, käydään katsomassa.

Maja siinä oli, vaan ei järin kunnianhimoinen: kahden puun oksanhankoihin nostettuun harjapuuhun nojasi karahkoja kahta puolen, siinä kaikki. Arno salli Visan ryömiä sisään, vaikka sisätilasta puhuminen oli liioittelua: rakennelma ei pitänyt vettä eikä valoa ja muodosti vain ahtauden jossa mahtui olemaan yhdessä asennossa. Hatarankin majan kohtaaminen on silti kuin näkisi eksoottisen kukan.

– Varo ettei osu oksa silmään, insinööri ei ole karsinut sisäpuolta sileäksi.

– Tämä on kiva, Visa vakuutti.

Arnon lapsuudessa majanpaikkaa haettiin pitkin metsiä rullamitta taskussa. Sijainnin yksi kriteeri oli näkymättömyys: ei lähelle ihmisväyliä kuten pururataa. Nämä tuntemattomat rakentajat eivät olleet valinneet sijaintia viisaasti: kyhäelmä sijaitsi mäen alla missä sadevesi juoksee sisään. Eikä lattiaksi riitä kuivassakaan kohdassa pelkkä pahvi, se kerää etanoita. Arnon parhaassa majassa oli ollut tasoitetulla maalla kuormalava, styroksia ja huopa. Parikymmenkiloinen lava siepattiin hylkytontilta ja löydön nostama into antoi voimat kahdelle tokaluokkalaiselle kantajalle. Tikku meni kantaessa sormeen tai sitten ei, pikkuriesat unohtuvat. Lavaan naulattiin kulmapuut ja vaakapuut. Seinät verhoiltiin pahvilla ja muovilla. Kattopuiden päällä oli pahvia, muovia ja tuoreita havuja. Niin hyvin se maja hylki sadetta että siellä istuttiin sukkasillaan pelaamassa korttia.

Mutta kuivaankin majaan ilmestyi etana ja kurkki kortteja, ryökäle, joskaan ei kättä vastapelurille paljastanut. Silloinen majapahvi oli usein munankuorten ja kahvinporojen tahrimaa. Nykyisin jätteet lajiteltiin ja pahvi oli puhdasta, ja sitä löytyi enemmän kuin koskaan kun ihmiset tilailivat tavaraa ulkomailta.

Majapahvia paljon, majantekijöitä vähän, Arno tiivistä mietteensä jonka tosipohjan heti kyseenalaisti. *Visa on vielä pieni ja vähävoimainen mutta onhan meillä kesiä jäljellä. Kasvatan hänestä vanhanajan pojan, ulkona viihtyvän ja käsistään kätevän.*

Visa konttasi ulos.

– Olisit sinä saanut vielä olla, Arno sanoi.

– Ei jaksa.

Ei jaksa. Ei malta! Eikö poika majaan ryömittyyään huomaa olevansa merirosvolaivassa? Kun kuvitelmalle antautuu, majan suu on *portaali* toiseen todellisuuteen.

Umpinaisessa majassa on se jännitys, ettei tiedä onko siellä joku, Arno muisteli. Istuessaan yksin majassa hän oli tarkkaillut

ääniä sydän kurkussa: tuuliko vain lehtiä kahisuttaa, mikä risahti, lähestyykö joku, rojahtaako pian kivi katon läpi, puhkaiseeko kirves seinäpahvin? Kaverin kanssa tällainen ei pelottanut. Oli tapana välttää tarpeetonta liikkumista majan läheisyydessä jotta sen olemassaolo ei paljastuisi vihollisille. Rakennusvaiheessa tämä ei jostain syystä huolettanut.

Me tässä pojan kanssa olemme tunkeutujia, Arno tiesi. Mihinkään emme koskisi, tönäisy saattaisi vyöryttää tukipuun alas. Huonosti tuettu katto on turvallisuusriski mutta nämä lapset eivät sellaisia ajatelleet, maltin puute näkyi kaikessa. Me sentään olimme laatineet rauhassa jyrkevät rakenteet koska tiedossamme ei ollut haus Kempaa tekemistä jossain muualla. Ei meillä toki mikään käpylehmälapsuus ollut, kotona oli videot ja stereot ja pelilaudat ja paristorobotit ja letkuohjattavat ja lääkärin pojilla kotimikrot, mutta...

– Hei, tuolla on pupu, Arno kuiskasi ja nykäisi poikansa kättä.

Jänis istui kalliolla kahden kiviposken syvänteessä. Se antoi tulla lähelle. Liian myöhään Arno ymmärsi, miksi jänis ei ollut havahtunut juoksuun. Ei se istunutkaan. Se lojui kiveä vasten, silmättömänä ja turkki takkuisena.

Silmät ne aina ensin syödään.

– Onko se kuollut, Visa kysyi.

– Taitaa olla.

Poika alkoi nyhyhtää.

– Se on luonnon kiertokulku, Arno sanoi, harmissaan ettei heti ollut nähnyt eläimen tolaa. – Pupu söi heinää ja nyt toiset syövät sitä. On meilläkin ollut jän...

Enpä puhu jänispaistista ettei poika kehitä lihansyöntitraumaa.

Kallio päättyi lenkipolkuun joka alamäessä yhtyi pihakatuun. Asfaltilla mustuvan banaaninkuoren tarra oli kirkas, kuin äsken liimattu.

- Syödäänkö minut, Visa kysyi.
- Sinun kuuluu kiinnostua kuolemasta vasta kuusivuotiaana, Arno huomautti. – Sinä olet neljä kuukautta edellä aikataulussa.
- Syökö joku minun silmät?
- Älä sitä ajattele.

Arno pysähtyi lukemaan sähkökaappiin teipattua ruutupapertia, jonka tekstiä oli vahvistettu eri värisillä tussikynillä. ”Tarvitsetko apua etsivä tai rikosasioissa? Meiltä voi pyytää. Me ollaan minietsiviä. Mutta tehdään kunnon juttuja. Soittakaa numeroon jos on jotain meille. Henni ja Malla.”

Muovittamaton ilmoitus ei kestäisi sadetta ja aurinkokin olisi pahasta, Arno ajatteli ja otti minietsivien työhakemuksesta digikuvan. Kunpa pikkutyöt eivät saisi kiusantekosoittoja, mutta se oli hurskas eli katteeton toivomus.

Arno kannusti poikaansa eteenpäin, neljä taloa vielä ja päästäisiin äidin valmistamalle lounaalle. Mutta ensin käsipesu, ja onko takapuolikin multainen.

Päiväunilta herännyt Tytti istui sitterissä kasvoillaan puolivuotiaan luottavainen ilme. Vielä ei luottamus ollut katteetonta, Arno tiesi, tytön ympärillä oli vain turvallisia ihmisiä ja hän oli ylpeän isoveljensä halinalle.

- En taho punapihviä, Visa ilmoitti istuuduttuaan.
- Se on lihapihviä, Armi sanoi.
- Ihan tavallista pihviä, Arno vakuutti ja näki kun vaimo pojan selän takana osoitti lindströminpihvien alennustarraa.
- Tytti on kai jo syönyt kun posket kiiltää, Arno sanoi.
- Me nähtiin pupujussikka mutta se oli ihan kuollut, Visa ilmoitti ja hörppäsi maitoa.
- Nähtiin me leppäkerttakin ja semmoinen hieno maja, Arno kiirehti sanomaan.

– Ette kai te koskeneet pupuun, Armi kysyi.
– Joo, Visa kurlasi maito suussaan.
– Kyllä minä jo ihmettelin kun se päästi meidät niin lähelle, Arno sanoi. – Minä ainakin jäin ilman traumoja, enkö Visa jäänytkin?

– Ala syödä, Armi sanoi Visalle ja viittasi Arnon tulemaan läppärin luo, joka sijaitsi huolettomasti kahvinkeittimen vieressä. Vielä sellainen kävi päinsä, Tytin alkaessa kävellä pitäisi kaikki särkyvä ja kallis nostaa turvaan.

– Kiinteistövälittäjän toimeksiantosopimus, Armi sanoi ja teki Arnolle tilaa. – Aika peruspohja muuten, mutta se ottaa vain kaksi ja puoli. Monen välittäjän prossa on neljä. Selvästi uskoo, että tästä saa liki pyynnin.

– Tämän kokoisia tulee tällä alueella harvoin myyntiin, Arno myönsi.

– Revitään käsistä, Armi sanoi.

– Ei kai sentään. Kauppa on kuopassa, korot ylhäällä ja ostajilla oma myytävänä. Mutta kun välittäjä tyytyy kahteen ja puoleen, pettymys on sen verran pienempi jos ei saada tavoitehintaa. Puhdas voitto siinä vain kutistuu, kun kehyskunnissa myydään alta sadankolmenkymppin. Jos me levennetään harppia kartalla, terve talo löytyy alle satasella. Enovainaan perukoilla myydään viidelläkymppillä eikä ne sittenkään mene, mutta se onkin Kainuun tilanne.

– Sinne asti et minua saa, Armi sanoi ja kosketti Arnon sänkeä. – Mutta ei meidän kannata tähän jäädä, jos sinä et saa tutkimusapurahaa ja kuitenkin julkisivuremontti nostaa vastiketta. Nyt on paras hetki kun Tytti nukkuu jo ehjempää öitä enkä minä ole palannut töihin.

– Minä olen hakenut kaikkia apurahoja, Arno muistutti.
– Työsuunnitelma on vuoden tärkein kirjoitus ja aina minä niihin panostan. Ja totta on, että kesällä ehtii järjestellä muuttoa.

– Avaa sinun läppäri ja allekirjoita sopimus, Armi kehotti ja pyyhki Tytin leuan. – Visa aloittaa eskarin uudessa osoitteessa, jos tulee nopeat kaupat.

– Tuleeko meillä ikävä tänne, Arno kysyi. – Syksyllä on neljä vuotta kun muutettiin.

– Kas näin minä syön pupujussikan silmän hauks, Visa sanoi.

Ruokittu susi voimistuu

Koko kesäkuun ensimmäisen viikon pyrki västäräkki sisään. Se uskoi asuvansa kerrostalossa ja odotteli portaalla. Arno koputti ovilasiin jotta lintu pyrähtäisi loitolle. Se kävi pyörätelineen päällä tarkkailemassa ja oli taas paikallaan Arnon palatessa. Hän huoles-tui että joku vielä päästäisi linnun rappuun. Hän uskoi olevansa talossa ainut joka lintua seuraa ja tietää odottaa sen näkemistä.

Arno oli helpottunut ja toisaalta huolissaan kun västäräkki katosi: jospa tuo miltei toveriksi lähentynyt keikkupyrstö oli heit-tänyt henkensä hämärissä olosuhteissa?

Välittäjä, jonka nimi oli Tina, Tiia tai Tiina ja jonka sukunimeä Arno ei oppinut muistamaan, pani toimeksi heti luvan saatuaan. Asunnossa kävi kuvaaja sovitusti kello kolmetoista jolloin sisä-valo oli edustavimmillaan. Arno huomautti pohjapiirroksen vir-heestä ja Armi lisäsi maininnan uudesta jääkaappipakastimesta. Myynti-ilmoitus julkaistiin kesäkuun toisella viikolla. Kuvat olivat Armin ja Arnon silmiin kuin vieraasta asunnosta: harvoin siellä noin siistiä oli eikä oikeasti noin avaraa, laajakulmalinssi väärensi räikeästi ja venytti lieden toistametriseksi. Tunnelmakuvat kukista ja pullaliinasta tuntuivat turhilta: eihän tässä sisustusta oltu myy-mässä. Heidän kotinsa oli kuvissa kaunis ja harmoninen, vaa-rallisen lähellä tiedostavan keskiluokan unelmaa mutta sen ver-ran kaukana, että Arno pystyi vilpittömästi ilmoittamaan Armille arvostavansa tämän sisustusmakua. Toisen arvostamista tulee arjessa harvoin ilmaistua, siitä tulee olo että seksiäkö tuo on vailla.

Välittäjä ehdotti ensimmäiselle yleisnäytölle pari ajankohtaa, joista he valitsivat. Näyttöä varten piti siivota, asetella tyynyt sievästi, viedä roinaa kellariin ja lukita arvotavara piironkiin ja paeta näyttötunniksi jonnekin. Yleiset näytöt tavoittivat yhdellä kertaa useita ostajaehdokkaita mutta myös töllistelijöitä. Armi piti varmana että alakerran utelias rouva tulisi syynäämään äänekkään lapsiperheen kotia. Kyllä Armiakin kiinnosti miltä toisten luona näyttää ja niin Arnoakin; kirpputoreilla puolestaan sai masentavan tuntuman siihen, mitä kaikkea typeryttävää ihmisten koteihin oli aikanaan hankittu. Kaikille avoimet ovet oli joka tapauksessa epämurkava ajatus. Arnon mielikuvituksessa nisti jututtaa välittäjää kun kaveri pyyhkii hyllystä ensipainoksia kassiin. Tuntuisiko koti läöpityltä, häpäistyltä, ryöstetyltä vaikei mitään olisi viety? Näytöltä poistujat aloittaisivat heidän värimaailmansa arvostelun heti portaissa, naapureiden kuullen.

Armi lähti näytön ajaksi Tytin kanssa vaunulenkille ja Arno Visan kanssa kuormapyöräilemään. Mutta ensin Arno lähti vieämään roskia ja noutamaan pyörän tallista.

Portaiden alapäässä Arno kuuli naurua. Kellaritasolla puoli kerrosta alempana nojaili kaksi teinipoikaa teräsoveen. He vilkaisivat Arnoa hiustensa takaa. Kiviportaalla lojui revitty karkkipussi, kaksi tauriinitölkkiä ja lottokuponki, tyhjä ja sileä.

Arno riiputti roskapussia sormessaan ja muisti hätistäneensä samat pojat rapusta jo talvella. Pakkasesta huolimatta ei toisella ollut silloin edes takkia. Tämä oli väittänyt odottavansa bussia. Sillä kertaa selitys meni läpi, kadulla vastapäätä oli pysäkki ja sen takana yläkoulu.

- Minä olen nähnyt teidät ennenkin, Arno sanoi.
- Et oo, kiharatukkainen sanoi.
- Asuuko täällä joku teidän tuttu? Ei taida asua. Menkäähän nyt.

– Mee ite.

– Siivoatte jälkenne ja häivytte, Arno käski. – Te olette poissa kun minä palaan.

Arno työnsi ulko-oven auki. Se oli lukitsematon aamukuudesta iltayhdeksään, mikä taisi olla harvinaista jopa näin rauhallisella alueella. Kiero puuovi ei loksautanut lukkoon kostealla kelillä ja Armi olikin yhtiökokouksessa vannottanut asukkaita varmistamaan että ovi lukittuu yöksi. Kerran ovi sitten jäi raolleen ja kellarin ovenpielessä oli sorkkaraudan jäljet. Joku ehdotti puukarmien vaihtamista metallisiin. Toinen huomautti että silloin kankeaminen vain helpottuisi kun tukipiste ei murtuisikaan.

Arnon palatessa roskakatoksesta olivat teinit yhä teräsoven vieressä. Arno jäi seisomaan heidän eteensä, kuusi porrasta ylemmäs, ja kokeili hiljaisuuden tehoa.

– Lähe jo vittuun, kiharatukkainen sanoi lopulta.

– Te lähдете nyt.

Arno kuulosteli sanojensa painavuutta. Epäröintiä ei voisi uudella yrittämällä paikata. Tuollaisia jätkiä hän oli itse aikanaan pelännyt. Jälki siitä oli jäänyt, kun komentamista piti nyt neljännesvuosisata myöhemmin pakottaa esiin, vaikka eiväthän nuo kimppuun kävisi.

– Nyt, Arno lisäsi. Pojat eivät liikahtaneet. Arno katsoi heitä hiusten taakse sinne missä silmät tapasivat sijaita ja lähti kiipeämään. Kotona hän pakkasi kangaskassiin kaksi vesipulloa ja kaksi myslipatukkaa ja käski Visan pukea verkkatakin. Kun he tulivat alaovelle, pojat olivat kadonneet. He olivat jättäneet pussin ja tölkit mutta poimineet mukaansa lottokupongin. Mitä merkitystä oli tyhjällä kupongilla, Arno ihmetteli. Miksi he olivat sellaisen veikkauspisteestä ottaneet, olivatko he tulleet rappuun aikomuksenaan laatia rivi? Ja lähin kioskki oli satojen metrien päässä.

Arno jätti poikien roskat sijalleen. Hän halusi nähdä, siivoaako

niitä kukaan heidän pyöräretkensä aikana. Naapureilla vaikutti olevan se asenne, että odotetaan kädet sylissä huoltoyhtiötä vaikka ylihuomiseen, kun palvelusta kerran maksetaan. Arno oli talvella ainut joka pyry-yön jälkeen lapioi edustan ja portaat.

Arno kiinnitti itselleen ja Visalle pyöräilykypärät ja Visan turvavöihin. He olivat ostaneet tanskalaisen kuormapyörän käytettynä huhtikuussa ja Arnon tavoite oli pyöräillä Visan kanssa viisisataa kilometriä ennen lumia. Pyörällä oli ikää ja uusiin sula-valinjaisiin verrattuna tämä oli kömpelö lotja: kaksi rengasta edessä ja akselin päällä filmivanerista rakennettu laatikko. Laatikon perällä oli istumaboksi, johon Armi oli ommellut tarra-nauhalla kiinnitettävät, vahakangaspintaiset pehmusteet. Arno oli poraamassa turvavöiden kiinnityspisteitä ensin laidemmas jotta Visan viereen mahtuisi Tytti, mutta Armi pelkäsi Visan työntävän sormiaan pinnoihin joten Arno porasi ruuvinreiät takalevyn keskelle. Järkeily ei olisi Armin pelkoa kumminkaan hälventänyt, järkeily häviää pelolle, joka saa käyttövoimansa sieltä sisimmän syvyydestä, missä palaa ikuinen tuli.

– Mihin tällä kertaa ajetaan, Arno kysyi ja napsautti akun päälle, eikä oikeastaan odottanut vastausta: Visa nautti jo siitä että lämmin kesätuuli tuntui poskissa kypärän alla. Kohteella oli vähemmän väliä, ja poika tunsu nimeltä vain ne mieluisimmat eli luontorannan ja maauimalan. Itsenäinen pyöräily Visaa ei innostanut, vaikka kyllä hän osasi. Viime kesänä, alta viiden iässä, hän oppi yhden polkaisun ilman apurattaita mutta toinen polkaisu ei millään tahtonut luonnistua. Arno kannusti Visaa tyhjällä pallokentällä, varoen painostamasta jotta pyöräilystä jäisi hyvä maku. Syyskuussa poika sitten oppi toisen ja kolmannen polkaisun. Kolmannen myötä löytyi kymmenes ja tuhannes polkaisu. Loka-kuulle asti Arno ja Visa tekivät verkkaisia puolen tunnin lenkkejä. Keväällä ostettu kuormapyörä tuntui nyt tyrehtyttäneen

pojan hyvin käynnistyneen ajoinnon, hän halusi vain istua kyyditettävänä. Toki Arno nautti kuormapyöräilyssä siitä että lenkit veivät niin kauas kuin hän *itse* halusi, mutta tiesi että pojan kuului harjaannuttaa omaa ajamistaan. Vain sillä keinoin sitko ja varmuus vahvistuisivat.

Akkumoottorin avustus lakkasi 25 kilometrin tuntivauhdissa, joka muutenkin oli viisas katonopeus: kahdenkympin yläpuolella pyörä alkoi täristä ja ohjaus kävi huteraksi. Akku oli jo vanha ja ladattaessa kuumeni, eikä Armi sallinut akun jättämistä yön yli seinään. Kun sen aamulla kytki sähköverkkoon, leditolppa nousi lounaaseen mennessä kahdeksaankymmeneen prosenttiin. Täysi akku kesti nelisenkymmentä kilometriä eli kaksi retkeä; hiljattain poika oli alkanut rimpuilla väistä kahdeksannentoista kilometrin kohdalla. Arno teki päätöksen pysyttää ajot alle kahdenkymmenen kilometrin mittaisina, ilman poikaa hän sitten polki pidemmästi. Mutta lähtipä kotoa mihin suuntaan tahansa, olivat ensimmäiset viisi kilometriä umpituttuja. Virkistysalueen jyrkissä alamäissä Arnoa hirvitti ajatus käsijarruvaijerin katkeamisesta. Ylämäissä jännitti vauhdin pysähtyminen. Muutaman kerran Arnolla oli loppunut usko jo mäen juurella ja hän peruutti takaisin, kolmipyöräisellä se kävi helposti. Kaksimetrinen yhdistelmän kääntäminen kuntopolulla onnistui vain siirtämällä takaosa tarakasta nostamalla, testattu kääntösäde autotiellä oli täydet kaksi kaistaa. Liian jyrkkä käänнос uhkasi kaataa pyörän. Tästä ominaisuudesta Arno ei tahtonut kertoa Armille, joka ei sitä tulisi tietämäänäkään koska koeajo oli häntä kylliksi pelottanut: yhteinen hankinta oli yksin Arnon käytössä ja yhteishyödyllinen kun hän toi sillä markkettiestokset.

Pari kertaa metsäreitillä Arno oli päättänyt työntää pyörän mäen päälle, kun tiesi joutuvansa peräytyessään ajamaan puoli tuntia lisää ja kotona ruoka jo odotti. Pyörän taara oli puolensataa

kiloa ja Visan paino lisänä – Arno ei kaivannut sitä lisäjännitystä että poika kävelee vapaana ja yhtäkkiä juoksahtaa jonnekin – ja yhtenä kaameana sekuntina Arno tunsu että pyörä luisuu irtohiekkaa pitkin alas, käsijarrujen ja lihasten sitä voimatta estää. Hän pelkäsi että kompastuu pyörän alle ja laitos vyöryy lapsi mukanaan alamäkeen ja iskeytyy kallioseinään.

Mutta Arno jaksoi, huulta purren metri metriltä. Lasta hän ei vaaraan saattaisi. Ja vastedes välttäisi tätä ylämäkeä. Sen laelle ei polkemalla pääsisi vaikka mittarissa olisi kahdenkymppin lähtövauhti, mäki oli kerta kaikkiaan liian pitkä – ja rasisutarkoituksessa ihanteellinen heille joille se kuului eli juoksijoille ja hiihtäjille.

Mielellään Arno silti valitsi tiensuun jonka määränpäättä ei tuntenut, jos sen turvallisiksi arvioi, sillä missään ei tunne käyneensä jos kulkee vain tuttuja väyliä.

– Sullä on kypärä auki, poika huomautti. Arno kiinnitti hihnan, vapautti käsijarrun lukkotapin, antoi bussin mennä ja polki autokaistalle. Hän katsoi ettei vastaantulijoita ollut ja kääntyi liikenteenjakajasta vasemmalle: tänään ajettaisiin kahdessa metssä ja kahdessa kaupunginosassa.

Akkua säästääkseen Arno tuon tuosta napsautti avusteen nolille, joutumatta vilkaisemaan hallintapaneeliin kun sormi tunsu namiskat. Moottorin työntö ei ykkösen jälkeen voimistunut ja Arno uskoi suuremman vaihteen vain syövän latausta. Hän käytti nollaa tai ykköstä ja lisäksi manuaalivaihteita.

– Onko kaikki hyvin, Arno välillä kumartui kysymään, ja Visa käänsi esiin hymyilevät kasvonsa. Vastaavaa valoa ei aikuisessa näe koskaan, Arno ajatteli. Lapsi kehittyy ja ihmettelee. Nuori alkaa tottua. Aikuinen on lakannut kyselemästä ja havainnot luutuvat katsomuksiksi. Mutta vauvan maailma se vasta onkin mustavalkoinen. Tytti kykenee vain ääripäiseen vertailuun,

kylmä-lämmin, kuiva-märkä, nälkäinen-kylläinen, etäinen-läheinen, pimeä-kirkas. Visan puheessa esiintyy jo sävyjä. Onnellisessa tapauksessa meidän lapsemme tulevat käsittämään totuuksien vaihdantaluonteen eivätkä päädy oikeassa olemisen kaistalle. Muuttumattomia absoluutteja esiintyy luonnontieteissä vaan ei muualla. Tämä on mustavalkoisesti sanottu mutta harmaasti ajateltu. Ja tyytymättömyys on hyvä polttoaine. Toisaalta kannattaa kyetä iloitsemaan pienistä askelista. Ellei kykene, ei lopulta ole voimaa niihin isoihin harppauksiin.

Ja nyt pitää jaksaa polkea tylsät ensikilsat päästäkseen jännempiin maisemiin, Arno mietti. Siellä tulevassa kodissa, vielä tietyttömässä osoitteessa, on lähimmilläänkin pyörävyillä nähtävää viikoiksi. Siihenkin sitten tottuu ja turtuu ja parin vuoden päästä kukaties läikähtää ikävä näihin entisiin seutuihin.

Seuraavan mäen harjalla Arno sammutti moottorin ja työnsi vivun neloselle. Hän ajatteli ajattelemista, sitä että pyöräillessä ehtii pohtia. Entä olivatko nämä retket varsinaista *yhdessäoloa*? Huonoa oli se että Visa istui vietävänä eikä itse käyttänyt lihasvoimaa. Eikä polkiessa pysty juttelemaan, voimme vain vaihtaa katseita. Mutta joka kertahan me jossain pysähdymme ja jaloittelemme. Poika ei kauaksi jaksaa mutta en saa syyllistää, vuoden päästä hän jaksaa enemmän. Tauolla syömme patukat ja töllistelemme puita ja juomme vettä muttemme kaikkea, huikka on tarpeen keskipäivän auringossa kun kaikella on terävä varjo. Vettä on hyvä olla jos tapahtuu jotain yllättävää.

Kuuden kilometrin päässä sitten tapahtui. Ylämäen juurella Arno loksautti käsivaihteen viitoselta ykköselle ilman välipolkaisuja. Kettinki putosi etummaiselta hammasrattaalta.

- Lähti ketjut, Arno sanoi Visalle ja peruutti tasamaalle.
- Minä irrotan sinut vöistä.

Visan istuin oli samalla säilöarkun kansi. Mutta lokerossa ei

ollutkaan pientä työkalupakkia: Arno oli tuonut pakin sisälle sitä täydentääkseen ja unohtanut palauttaa, ajatus oli kai katkennut Tytin hoitotoimeen, aina tuli keskeytys.

Ei saa ajatella että *aina* ja *ei koskaan* kun ei se pidä paikkansa, Arno muistutti itseään. Pyörän työntäminen kotiin ei houkuttanut, ketjut oli saatava ylös ilman työkaluja. Hän irrotti ketjusuojan ruuvit avaimenperän linkkuveitsellä ja katseli ympärilleen. Lap-sena maasta yleensä löytyi jotain, silmä oli siihen harjaantunut, mutta oliko hyötyroskan aika jo takana?

Arno ei ehtinyt pyytää Visaa lisäsilmiä kun jo näki pätkän muovipäällysteistä kuparijohtoa. Sillä ja linkkuveitsellä kannattel-len hän nosti ketjut hampaille, nosti tarakasta ja polkaisi, ruuvasi suojan takaisin ja heitti johdon ojaan. Hän sylkäisi kettinkirasvan mustuttamiin kämmeniinsä ja hieroi niitä toisiinsa, hiekkaa ja nurmikkoon. Tämä vei käsistä pahimman tahmeuden. Ohjaus-tangon tupet olisi kuitenkin kotona puhdistettava.

Arno kertoi pojalle mitä juuri oli tehnyt ja harmitteli ettei ollut kertonut jo tehdessään: työvaiheet olisivat nähtynä voineet iskos-tua pojan mieleen. Onneksi ei mikään vajeri katkennut, sellaista ei reissun päällä olisi voinut korjata.

Teollisuusalueella oli purettu vanha autoliike ja paikalla oli uudisrakennuksen monttu. Arno pysähtyi verkkoaidan viereen ja osoitti työmaata pojalle. Monttuun oli valettu kapeita betoni-pylväitä joista osa sojotti vinossa. Miten sellaisten varaan saattoi pystyttää mitään painavaa ja kestävää, Arno ihmetteli mutta uskoi että rakentamisessa on kaikelle syynsä. Vaaleat pylväät myllätys-sä maassa näyttivät nopeasti perustetulta sankarivainajien hautaus-maalta.

– Jättiläisen hampaat, Arno sanoi Visalle.

Hidaskadun alamäessä Arno uskaltautui 28 kilometrin vauhtiin kun sivutuulta ei ollut ja naurahti 30 kilometrin nopeus-

rajoitukselle: tällä osuudella voisi polkupyörällä saada ylinopeus-sakon.

- Mitä sinä äidille kerrot meidän seikkailusta, Arno kysyi.
- Mistä seikkailusta?
- Kun meiltä putosi ketjut.
- Ei se ollut seikkailu!
- Olisi voinut olla, jos isi ei olisi osannut korjata.

Arno näki kaupan telineessä pinkin Jopon ja muisti että pyörä-vajassa hänen Nopsa Kombinsa odotti laittoa, aito seitkytälukui-nen nuorisopyörä jonka kunnostaminen oli aina siirtynyt. Olisiko tänä kesänä pyöräremontin aika?

Arno polkaisi rivitalokadun kautta, näki tuttavansa pihatöissä ja pysähtyi. Tuttava kehui tilanneensa kaksi lavallista Budvar-olutta suoraan Tsekeistä, litrahinnaksi jäi kolme euroa. Budva-rin alkoholiprosentti oli neljä, tuttavan makuun sopivan alhainen kun sitä pystyi sitten juomaan enemmän. Mies tyrkytti tölkkiä kotiinviemisiksi kun Arno esitti epäilyn että noinkohan Tsekin-maassa tölkitetty niin erilaiselta maistuu.

– Ei kiitos, minulla tulee syyskuussa kaksi vuotta täyteen, Arno torjui.

– Niinhän se olikin, tuttava nolestui.

– Enon kuoltua törpöttelin vielä puoli vuotta. Lopetin, kun poika oli neljä vuotta ja yhden kuukauden. Tupakasta pääsin sen vuoden lopussa.

– Miten se onnistui?

– Unissa toistui enon arkku. Sitten arkku alkoi valveillakin häiritä.

Yleisnäytön jälkeen välittäjä soitti Armille. Asuntoa oli käy-nyt katsomassa seitsemän pariskuntaa mutta yksikään ei teh-nyt ostotarjousta. Kolmella hieman kiinnostuneella oli omansa

myymättä – harvapa näin isoa ostaa ensiasunnokseen. Ja, välittäjä huomautti, kahta kävijää huolestutti suihkunurkkauksen haljenneet seinälaatat. Halkeamia oli yhdessätoista laatassa. Ihmiset ovat homeesta niin vauhkoina että laatat kannattaisi vaihtaa, ei se monta sataa maksaisi. Armi kertoi pitäneensä halkeamia ensin hiuksina ja arveli laattojen haljenneen, kun vieruskorttelissa räjäyteltiin kalliota täydennysrakentamisen takia. Räjäytyksistä oli aikaa toista vuotta ja Armi havaitsi halkeamat vasta lopputalvesta, joten syy-yhteyttä ei ehkä voitaisi todistaa. Välittäjä kehotti tiedustelemaan, oliko naapureiden kylpyhuoneissa haljennut laattoja.

– Kuka hoksaa kuvata kylppäriinsä kun räjäyttely alkaa, Armi ihmetteli Arnolle.

Seuraavana päivänä Armi lähti alennusmyynteihin ja Arno meni Tytin ja Visan kanssa puistoon ja sitten kesätorille ostamaan herneitä, sipulinvarsia ja ruotsalaista perunaa. He nuolivat toripenkillä jäätelöpallojaan sitä mukaa kun aurinko niitä valutti.

Ohi laahusti sänkinen mies Alkon pussi kädessään. Hän vilkaisi Visaa, katsoi taas ja pysähtyi vähän matkan päähän.

– Anteeksi, mies sanoi silmät kyynelissä. – Noin sievä poika. Tulee oma poika mieleen. On jo aikamies. Ei olla väleissä. Kyllä mä tajuan miksei. Anteeksi.

– Hyvää päivänjatkoa vaan teille, Arno sanoi ja hymyili.

– Miksi sinä sanoit että te, kun oli vaan yks, Visa kysyi kun sänkimies jatkoi kävelyään.

– Se on teitittelyä. Kohteliaisuutta tuntemattomia kohtaan.

– Sittenkö ei tarvi olla kohtelias, kun on tuttu?

– Ystävällinen kannattaa olla.

Arno katsoi puhelintaan: Armi oli lähtenyt kauppakierrokselleen kolme tuntia sitten. Arno soitti mutta Armi ei vastannut.